

Η ιδεολογική αλληλοεπίδραση των Στωικών με τα άλλα σύγχρονα ομοειδή ρεύματα (Αθανάσιος Κορώνης, MSc στην Ορθόδοξη Θεολογία - Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η οργάνωση του νέου πολιτειακού συστήματος αλλά και η προσαρμογή του «καινούριου» ανθρώπου στις παρούσες συνθήκες απαιτούσαν την χρήση του λογικού υπολογισμού, του ορθολογισμού, δηλαδή. Ο ορθολογισμός εισχώρησε σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας, ακόμα και στη θρησκεία. Ο κλονισμός της πίστης του ανθρώπου στους πατρώους θεούς που είχε υιοθετήσει η πόλη του, έκανε τον ορθολογισμό, την μόνη μέθοδο σκέψης εκείνη τη εποχή. Ο θρησκευτικός κλονισμός δημιούργησε την ανάγκη γέννησης μιας θρησκείας, η οποία θα αντικαταστήσει την απολεσθείσα. Αλλά εκείνη την εποχή κάθε νέα θρησκεία ήταν τεχνητή. Διότι βασιζόταν στον ψυχρό υπολογισμό της λογικής. Ήταν, δηλαδή θρησκεία κενή διότι της έλειπε το μεταφυσικό στοιχείο βάσει του

οποίου έρχεται σε κοινωνία ο πιστός με το θείο. (Γεωργούλης, 2008: 350)

Η ανασφάλεια και ο φόβος του ανθρώπου μπροστά στην ανωτέρα από αυτόν κρατική δύναμη, του ξύπνησαν το συναίσθημα της αυτοσυντήρησης και τον ώθησαν σε αντίδραση. Η αντίδραση του εκφράστηκε με την αναζήτηση του τρόπου προστασίας της ζωής του, της ψυχικής του ακεραιότητας και της αποκατάστασης της προσωπικότητας του. Σε τελική ανάλυση αναζητούσε, έναν ηθικό τρόπο, ο οποίος θα αποτελέσει τον ηθικό κανόνα της επιβίωσης και εναρμόνισης του με το σύνολο. Με βάσει αυτή την αναγκαιότητα τα φιλοσοφικά συστήματα της εποχής άλλαξαν πάλι το ιδεολογικό τους πρότυπο. Επικεντρώθηκαν στο ηθικό ιδεώδες της ζωής του ανθρώπου. Ήταν δύσκολο να ορισθεί ένα κοινό ιδεώδες για όλους τους ανθρώπους, επειδή, η ψυχή τους είναι ασταθής λόγω των έντονων παθών τα οποία την κυριεύουν. Η ηθική επιστήμη τότε στράφηκε προς την καταπολέμηση των παθών, με αποτέλεσμα να κυριαρχήσει ένας μεγάλος ζήλος για ηθικολογία και σωφρονισμό.(Γεωργούλης, 2008:350)

Κατά την μετααριστοτελική πνευματική περίοδο, από το 322 π.Χ, δηλαδή, και μετά, συνεχίζεται η πλατωνική σκέψη μέσω της αρχαίας Ακαδημίας και η αριστοτελική με την λειτουργία της Περιπατητικής σχολής. Δίπλα τους αναπτύχθηκαν και δύο νέα φιλοσοφικά ρεύματα. Εκείνα των Στωικών με ιδρυτή τον Ζήνωνα τον Κιττιέα και των Επικουρείων με θεμελιωτή τον Επίκουρο.

Παράλληλα η αρχαία Ακαδημία έλαβε μορφή νέας φιλοσοφικής σχολής όταν ο διευθυντής της Αρκεσίλαος επηρεάστηκε βαθιά από τον Πύρρωνα τον Ηλείο και από τον Τίμωνα από το Φλιάσιο, τους δύο βασικούς σκεπτικιστικούς φιλοσόφους. Με τον νέο πνευματικό προσανατολισμό η αρχαία Ακαδημία μετασχηματίστηκε σε σχολή προσχωρούσα στη Σκεπτική πίστη. Κατά συνέπεια στην αυγή της ελληνιστικής φιλοσοφίας υπήρχαν στον ιστορικό χώρο όπου απλώθηκαν τα ελληνιστικά κράτη τέσσερις φιλοσοφικές σχολές. Η Περιπατητική, η Στωική, Η Επικούρεια και η Σκεπτική. Η αυστηρότητα των ορίων αυτών των σχολών διαταράχθηκε όταν αναπτύχθηκε μια νέα πνευματική τάση η οποία πρέσβευε στην κατάργηση των αμιγών σχολών. Η νέα φιλοσοφική πρόταση συνέβαλε κατά το τέλος του πρώτου αιώνα π.Χ. στην ίδρυση της εκλεκτικής σχολής. Η βασική θέση του εκλεκτισμού ήταν ότι τα δόγματά του θα είναι απαύγασμα επιλεγμένων αρχών και αξιών από τα ήδη υπάρχοντα πνευματικά κινήματα. (Γεωργούλης, 2008: 351-352)

Οι υφιστάμενες σχολές έχουν μερικά κοινά στοιχεία, το πρώτο είναι η ασχολία τους με την ηθική φιλοσοφία, έχοντας σαν κοινό στόχο τη διερεύνηση της ατομικής ευδαιμονίας. Αυτός ο στόχος επαναφέρει στην πνευματική τους μνήμη απόψεις των ελασσόνων πλατωνικών σχολών. Έτσι οι Στωικοί χρησιμοποιούν θέσεις των Κυνικών, οι Επικούρειοι ασπάζονται τις πεποιθήσεις της Κυρηναϊκής σχολής, ενώ ο σκεπτικισμός υιοθετεί την «απορριπτική» του Σωκράτη και η φιλοσοφία του συνοψίζεται στο περίφημο ρητό του «εν οίδα ότι ουδέν οίδα». Ένα δεύτερο κοινό χαρακτηριστικό είναι η αναδρομή τους σε πολύ παλιά φιλοσοφικά συστήματα. Οι Στωικοί επαναφέρουν τις δόξες του Ηράκλειτου, οι Επικούρειοι ανατρέχουν στον Δημόκριτο και οι Σκεπτικοί αναφέρονται στις αξίες των σοφιστών. Ένα τρίτο κοινό σημείο είναι η αλλαγή του φιλοσοφικού προτύπου για τον άνθρωπο. Και στις τέσσερις σχολές ο ιδανικός άνθρωπος δεν είναι πλέον ο οδεύων προς την φιλοσοφία, αλλά ο σοφός ο οποίος την γνωρίζει. Επίσης, κοινή είναι και η στάση τους απέναντι στην ζωή, αν και διατυπώνεται με διαφορετικούς φιλοσοφικούς όρους. Η «απάθεια» των Στωικών είναι η ίδια ποιότητα με την «αταραξία» των Σκεπτικών και των Επικούρειων. Τέλος, ένα άλλο κοινό τους σημείο είναι ο διαχωρισμός της επιστήμης από την φιλοσοφία και η υποβάθμιση της δεύτερης έναντι της πρώτης. Με αποτέλεσμα η φιλοσοφία να πάψει να είναι ένα προσωπικό μέσο έρευνας και γίνεται μια συστημική διδασκαλία. (Γεωργούλης, 2008:352-353)

Παρά τη φαινομενική ιδεολογική αλληλοεπίδραση των Στωικών με τα άλλα σύγχρονα ομοειδή ρεύματα, η στωική φιλοσοφία αποτελεί ένα ξεχωριστό πνευματικό κομμάτι της εποχής. Διότι δεν συγγενεύει με τη κυνική φιλοσοφία επειδή δέχεται την αναγκαιότητα της επιστημονικής γνώσης. Δεν πλησιάζει την

φιλοσοφία του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη διότι απορρίπτει τον δυισμό στο σύμπαν μεταξύ «είδους και ύλης» (πνεύμα και ύλη). Αυτόν τον δυισμό τον αντιμετωπίζουν οι στωικοί απαντώντας με μονισμό. Αντιτάσσοντας τον λόγο του Ηράκλειτου, τον οποίον εκλαμβάνουν σαν απόλυτη δύναμη η οποία διέπει τα πάντα. Δέχονται την ύλη σαν κάτι το προσδιορισμένο και λογικό, διότι πιστεύουν ότι αν υπάρχει ύλη ανεξέλεγκτη από τον λόγο θα διατάρασσε την αρμονία και την ομόνοια στο σύμπαν. Αυτή η ανταρσία στον λόγο θα είχε αντίκτυπο και στην ανθρώπινη συμπεριφορά όσον αφορά την υπακοή του στο λόγο. (Γεωργούλης, 2008: 366). Ο Ηράκλειτος εφοδίασε με δύο πανίσχυρα πνευματικά όπλα το Στωικό οικοδόμημα, το λόγο και την αρμονία. Ο λόγος του Ηράκλειτου ο οποίος μπορεί να ακουστεί ή να αποκαλυφθεί στον άνθρωπο είναι η δύναμη η οποία διαπερνά και κατευθύνει τα πάντα στο σύμπαν. Στο λόγο μετέχουν τα πάντα επειδή υπάρχει μέσα τους και φυσικά μετέχει και ο άνθρωπος σαν μέρος του λόγου. Η ύπαρξη του λόγου σαν ενιαία ουσία δηλώνει ότι τα πάντα είναι ένα (μονισμός). Οι κατέχοντες το λόγο είναι σε θέση να γνωρίζουν την πραγματική φύση των όντων και να ερμηνεύουν την κάθε κοσμική έκφανση. Ο Ζήνωνας χρησιμοποίησε τη φωτιά τον φορέα και σύμβολο του λόγου του Ηράκλειτου σαν βασικό στοιχείο στην φυσική του. Ο ηρακλείτειος λόγος επηρέασε τον ηθικό καθορισμό της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση η οποία ορίζεται ως το «ομολογουμένως ζην» να ζει, δηλαδή κανείς σύμφωνα με το λόγο. Απότοκη του λόγου είναι η αρμονία, η οποία συνδέει με την ρυθμιστική δύναμη του λόγου όλα τα στοιχεία του κόσμου σε μια αρμονική ευταξιακή συνύπαρξη η οποία τον κάνει κόσμο (κόσμημα). (Long, 2012: 234).

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)